ورتالىق مەديالاردىڭ نازارىنداعى شينجياڭ

"شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ اناعۇرلىم باقىتتى، تاماشا بولاشاقتى قارسى الاتىندىعى داۋسىز"

☐ حالىق گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى حان شياۋميڭ

كەزەكتە شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقى بۇكىل ەل حالقىمەن بىرگە جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعامعا قادام قويىپ، شىن مانىندەگى ادامدىق ۇقىق قاماتاماسىز ەتىلۋدەن تولىق يگىلىكتەنىپ وتىر. بۇل جۇڭگونىڭ ادامدى وزەك ەتكەن ادامدىق ۇقىق ۇستانىمى بويىنشا ۇلتتار تەڭدىگىنە تاباندى بولىپ، جالپى حالىقتىڭ ٴتۇرلى ۇقىق - مۇددەلەرىن سايكەستى ىلگەرىلەتىپ، ٴار ۇلت حالقىنىڭ تابىس سەزىمىن، باقىت سەزىمىن، حاۋىپسىزدىك سەزىمىن ۇزدىكسىز كۇشەيتكەندىگىنىڭ ٴشىنايى بەينەسى.

فاكتىلەر مىنانى دالەلدەدى: جۇڭگونىڭ ادامدىق ۇقىعىنىڭ ادىلەتتى داريپتەمەسى مەن تابىستى امالياتى جۇڭگونىڭ مەملەكەت جاعدايىنا ۇيلەسەدى، «بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ۋستاۋىنىڭ» نەگىزگى ماقساتى مەن پرينسيپىنە بويسۇنىپ، دۇنيە ٴجۇزى ادامدىق ۇقىق جۇيەسىنىڭ نازاريالىق مازمۇنى مەن دۇنيە ٴجۇزى ادامدىق ۇقىق ىستەرى دامۋىنىڭ امالياتتىق جولىن بايىتتى. شينجياڭنىڭ دامۋىنىڭ جاقسى - جاماندىعى جونىندە شينجياڭ حالقى ەڭ ٴسوز سويلەۋ ۇقىعىنا يە. حالىقارادا كەيبىر كۇشتەردىڭ جات نيەتپەن تۇدىرعان وسەك - اياڭى، جاققان كۇيەسى شينجياڭنىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋدا جانە حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋدا قول جەتكىزگەن تابىستارى الدىندا شىداس بەرە المايدى.

حالىق تۇرمىسىنىڭ ساپاسى كورنەكتى جاقساردى

حالىقتىڭ باقىتتى تۇرمىسى ەڭ ۇلكەن ادامدىق ۇقىق، دامۋ — حالىقتىڭ باقىتىن جۇزەگە اسىرۋدىڭ تەتىگى. 2020 - جىلدىڭ سوڭىنا دەيىن، شينجياڭدا قازىرگى ولشەمدەگى اۋىل - قىستاقتاعى 3 ميلليون 64 مىڭ 900 كەدەي حالىق تۇگەل كەدەيلىكتەن ارىلىپ، 3666 كەدەي قىستاق تۇگەل كەدەيلىك تىزىمىنەن شىعارىلىپ، 35 كەدەي اۋداننىڭ كەدەيلىك قالپاعى تۇگەل الىنىپ، مىڭ جىلدىق مۇلدەم كەدەيلىك ماسەلەسى تاريحي سيپاتتى شەشىم تاپتى. بۇل جۇڭگو قول جەتكىزگەن بەلەستىك مانگە يە ادامدىق ۇقىق تابىسى.

فرانسيانىڭ جۇڭگو ماسەلەسى مامانى سونيا برەسلەي تالاي رەت شينجياڭدا ساپاردا بولىپ، بايىرعى جىبەك جولىن ارالاعان، شينجياڭعا قاتىستى كوپتەگەن شىعارمالارىن باسپادان شىعارعان، ول شينجياڭ ەكونوميكاسىنىڭ جىلدام دامىعاندىعىن، قوعامنىڭ ورنىقتىلىعىن كورىپ بىلاي دەدى: "شينجياڭدا مەن جەرگىلىكتى ورىننىڭ قوعامدىق قاماتاماسىز ەتۋ قۇرىلىمدارىنا تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جۇرگىزدىم، وسى قۇرىلىمدار حالىققا قوعامدىق قاماتاماسىز داندىرۋدى، جۇمىسسىزدارعا قۇتقارۋ - كومەك بەرۋدى، زەينەتكە شىققاندارعا قاماتاماسىز داندىرۋدى، شارۋاشىلىق قۇرۋعا قولداۋ كورسەتۋدى قامتىعان ٴتۇرلى كومەك ۇسىنعان، بۇدان مەن جۇڭگونىڭ كەدەيلىكتى جويۋ، جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۋ جاعىندا جاساعان ورەن قۇلشىنىستارىن كوردىم".

برەسلەي جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ كوپ ۇلتتىڭ توعىسپالى دامۋىن جەبەپ، ٴار ۇلتتىڭ ادەت - عۇرپىن جانە ٴدىن مادەنيەتىن قورعاعاندىعىن تىلگە الدى. ول شينجياڭدا كوپ اداممەن سۇحباتتاسىپ، ولاردىڭ باستان كەشىرگەندەرىن تىڭداپ، ولاردىڭ مەملەكەتكە دەگەن قىزۋ سۇيىسپەنشىلىگىن جانە ۇكىمەتكە دەگەن سەنىمىن سەزىنگەندىگىن ايتتى.

شينجياڭ جىل سايىن ادەتتەگى الۋمەتتىك قازىنا مەجە ەسەبى شىعىسىنىڭ 70%تەن استامىن حالىق تۇرمىسىن قاماتاماسىز ەتۋگە جانە جاقسارتۋعا جۇمساپ، حالىققا تيىمدىلىك جەتكىزۋ ينجەنەريالارىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتىپ، ٴار ۇلت حالقىنىڭ تۇرمىس ساپاسى كورنەكتى جاقساردى. شينجياڭ قالا - اۋىل وقۋ - اعارتۋىن ٴبىر تۇلعالاندىرا دامىتۋدى جاپپاي ىلگەرىلەتىپ، توعىز جىلدىق مىندەتتى وقۋ - اعارتۋمەن جاپپاي قامتۋدى، وڭتۇستىك شينجياڭدا 15 جىلدىق تەگىن ٴبىلىم بەرۋمەن جاپپاي قامتۋدى جۇزەگە اسىرىپ، بۇكىل رايوندا وقۋ جاسىنا تولماعان 4 جاستان 6 جاسقا دەيىنگى ٴبىر ميلليون 558 مىڭ بالانىڭ "بالاباقشاعا كىرۋگە تيىستىلەرى مۇمكىندىگىنشە كىرىپ"، بىردە - ٴبىر بالا كەدەيلىك سەبەبىنەن ەندىگارى وقۋدان قول ۇزبەيتىن، وقۋدان قالمايتىن بولدى.

جۇڭگو حالىق داشۋەسى جۇڭگو ٴداستۇرلى ٴبىلىم شۋەيۋانىنىڭ پروفەسسورى، رەسەيلىك وقىمىستى سولونين بىلاي دەدى: وقىتۋ بارىسىندا شينجياڭنىڭ جاقىنداعى جىلداردان بەرى نەگىزدىك وقۋ - اعارتۋدى زور كۇشپەن داميتىپ، مەملەكەتكە قىرۋار دارىندى جەتىلدىرىپ بەرگەنىن سەزىندىم. وقۋ - اعارتۋدىڭ قولجەتىمدىلىگى حالىقتىڭ باقىتتى تۇرمىسىنىڭ شەشۋشى شارتى، سونداي - اق ادامدىق ۇقىقتىڭ نەگىزگى فاكتورلارىنىڭ ٴبىرى.

ەڭبەكشىلەردىڭ زاڭدى ۇقىق - مۇددەسى تولىق قاماتاماسىز ەتىلدى

ۇيعۇر ۇلتىندا: "ٴوز قولىمەن ٴۇزىپ جەگەن جەمىس بالدان دا ٴتاتتى" دەگەن ٴتامسىل بار. شينجياڭ ەڭبەكشىلەردىڭ جۇمىستانۋ تىلەگىنە تولىق قۇرمەت ەتىپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ سول جەردىڭ وزىندە، جاقىن ماڭدا جۇمىستانۋىنا، تارتىپپەن قالاعا كىرىپ جۇمىستانۋىنا جانە ٴوز كۇشىنە سۇيەنىپ شارۋاشىلىق قۇرۋىنا شارت - جاعداي ازىرلەپ، ەڭبەك قابىلەتتى بارلاردىڭ تولىق جۇمىستانۋىن نەگىزىنەن جۇزەگە اسىردى. شينجياڭداعى ٴار ۇلت ەڭبەكشىلەرىنىڭ زاڭدى ۇقىق - مۇددەسى تولىق قاماتاماسىز ەتىلدى.

"شارۋاشىلىق قۇرۋ بارىسىندا ۇكىمەتتىڭ شابىتتاندىرۋى مەن قولداۋىنا يە بولىپ، ٴوسىمسىز قارىز اقشا بەرۋ سياساتتارىنان كوپ رەت يگىلىكتەندىم". مامەتىمىن ٴسامار شينجياڭ قاشقار ايماعى پوسكام اۋدانى جىنىشۋ باعىمشىلىق شارۋالار كاسىپتىك سەلبەستىك كووپەراتيۆىنىڭ جاۋاپتىسى. داشۋە بىتىرگەننەن كەيىن ول اۋىلىنا قايتىپ، مال شارۋاشىلىعى باعىمشىلىق سەلبەستىك كووپەراتيۆىن قۇرىپ، باعىمشىلىق كاسىبىن دامىتتى. بىرنەشە جىل دامىتۋ ارقىلى ونىڭ سەلبەستىك كووپەراتيۆىنىڭ كولەمى بارعان سايىن كەڭەيە ٴتۇستى.

2020 - جىلى جوعارى تەحنيكۋم بىتىرگەن گۇزالنۇر تۇرىپ شينجياڭ كورلا حۋيتۇڭتاي گۇل سالۋ - بوياۋ عىلىم - تەحنيكا شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ توقىماشى جۇمىسكەرى بولدى، قىزمەتتە ول الۋان رەڭدى ٴجىپتى گۇلدى ورامال ەتىپ توقيدى. كاسىپورىننىڭ كوپ ىستەگەن كوپ الۋ، جۇمىستىق ەڭبەكاقى تۇزىمىنە ساي، ول ايىنا مولشەرمەن 4500 يۋان كىرىس كىرگىزەدى، ول شوفەرلىك ۇيرەنىپ، اۆتوموبيل ساتىپ الىپ، اكە - شەشەسىن ەرتىپ ساياحاتتاۋدى جوسپارلاپ وتىر.

بۇكىل ەل بويىنشا نەگىزگى ماقتا ٴوندىرىس القابى رەتىندە، شينجياڭ ماقتاسىنىڭ ساپاسى جاقسى، پايداسى جوعارى، كوپتەگەن ديقان ماقتا ەگۋدى نەگىزگى كىرىس كوزى ەتىپ، كەدەيلىك قالپاعىن لاقتىرىپ، تاماشا تۇرمىس كەشىردى. شينجياڭ لوپنۇر اۋدانى شيڭپيڭ قالاشىعى توڭچيكە قىستاعىنداعى ماقتا ەگۋشى راحمان ٴيۇنۇس: شاعىن تۇرپاتتى اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالارىن جۇرگىزۋ، قىرۋار جۇمىسكەر جۇمىس ىستەۋ جاعدايى تاريحقا اينالدى، بەيدوۋ جول نۇسقاۋ جۇيەسىنىڭ ٴىرى تۇرپاتتى دالمە - ٴدال ەگۋ ماشيناسى تۇقىم ٴسىڭىرۋ، جارىعاق توسەۋ، تامشىلاتىپ سۋارۋ تاسپاسىن جاتقىزۋدى ٴبىر جولدا بىتىرەدى، وتباسىمىزدىڭ 530 مۋ جەرىنە 2 كۇندە ماقتا ەگىلىپ بولدى، - دەپ تانىستىردى، - "ماقتا كوكتەگەننەن كەيىن، سەلبەستىك كووپەراتيۆى مەرزىمدى ۋاقىتتا ۇشقىش اپپاراتپەن ەگىس ٴدارىسىن شاشتىرادى، اۋىلداستار بىرگە بايىۋدا، كىرىستەرى كۇن سايىن ارتىپ كەلەدى، بىلتىر وتباسىمنىڭ مۋ باسىندىق ماقتا ٴتۇسىمى 430 نەشە كيلوگرامعا جەتىپ، جالپى كىرىس ٴبىر ميلليون 100 مىڭ يۋاننان استى".

يزرايلدىڭ ايگىلى بلوگەرى گاۋ يۋۋسى ٴوزى جاساعان بەينەماتەريالدا كورگەن - بىلگەندەرىن بىلاي دەپ باياندادى: "شينجياڭدا ەجەلدەن ماقتا ەگەتىن ٴداستۇر بار، ەشكىم شينجياڭدىقتاردى ماقتا ەگۋگە زورلاعان ەمەس. ونىڭ ۇستىنە ماقتا ەگۋ جاعىندا شينجياڭداعى ماقتا ەگۋشىلەر وتە تاماشا ىستەگەن"، "شينجياڭنىڭ ماقتا ەگىمشىلىگىن ماشينالاستىرۋ جانە اۆتوماتتاستىرۋ دەڭگەيى وتكەن 10 جىلدا ەلەۋلى ناتيجەگە قول جەتكىزدى. ٴىس جۇزىندە، ولار ىستەتكەن كوپتەگەن اۋىل شارۋاشىلىعى ماشيناسى امەريكادان ساتىپ الىنعان، بۇل ماقتا كاسىپ سالاسىنىڭ الەمدىك قامداۋ تىزبەگىن قالىپتاستىرعاندىعىنىڭ كۋاسى، شينجياڭداعى ماقتا ەگۋشىلەر ەگۋ بارىسىندا دۇنيە جۇزىندەگى وزىق تەحنيكالاردى قولدانىپ وتىر".

حالىقتىڭ باقىتتى تۇرمىسىنا تاباندى بولۋ ەڭ ۇلكەن ادامدىق ۇقىق

بارلىق ادامنىڭ ادامدىق ۇقىقتان تولىق يگىلىكتەنۋى — ادامزات قوعامىنىڭ تالپىناس تالپىنىسى. ادامدىق ۇقىققا قۇرمەت ەتۋ جانە قاماتاماسىز ەتۋ اۋىزدا ايتىلعان ۋادە ەمەس، قايتا ٴىس جۇزىندىك ارەكەت. جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى قۇرىلعان كۇنىنەن باستاپ، جۇڭگو حالقىن ىنتىماقتاستىرا باستاپ، ادامدىق ۇقىققا قول جەتكىزۋ، ادامدىق ۇقىققا قۇرمەت ەتۋ، ادامدىق ۇقىقتى قاماتاماسىز ەتۋ، ادامدىق ۇقىقتى دامىتۋ جولىندا تالىقپاي كۇرەستى. جۇڭگو قاشاندا حالىقتى وزەك ەتۋگە تاباندى بولىپ، مەملەكەتتى باسقارۋ جانە دامۋ جەتىستىكتەرى ارقىلى جالپى حالىقتى اناعۇرلىم كوپ، اناعۇرلىم ادىلدىكپەن يگىلىككە كەنەلتۋدى ىلگەرىلەتىپ، بىردە - ٴبىر ادامدى قاعىس قالدىرمادى.

جۇڭگونىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىندە قول جەتكىزگەن تاريحي سيپاتتى تابىستارى جۇرتقا ايان. جۇڭگو حالىقتى وزەك ەتكەن دامۋ يدەياسىن داريپتەپ، حالىقتىڭ باقىتتى تۇرمىسى ەڭ ۇلكەن ادامدىق ۇقىق دەگەننەن جازباي، ادامدىق ۇقىقتىڭ جالپىلىق سيپاتىن ناقتى ٴىس جۇزىندىكپەن ۇشتاستىرۋعا تاباندى بولىپ، ٴومىر ٴسۇرۋ ۇقىعى مەن دامۋ ۇقىعىن ماڭىزداي الدى نەگىزگى ادامدىق ۇقىق ساناپ، جالپى حالىقتىڭ ەكونوميكا، ساياسي، قوعام، مادەنيەت، قورشاعان ورتا ۇقىقتارىن جۇيەلى ىلگەرىلەتىپ، قوعامدىق ادىلدىكتى، تۇراقتىلىقتى قورعاۋعا قۇلشىنىپ، ادامنىڭ جان - جاقتى دامۋىن جەبەپ، ادامزاتتىڭ قۇت - بەرەكەسىن ارتتىرۋعا جۇڭگونىڭ اقىل - پاراساتىن ارناپ، جۇڭگونىڭ جوباسىن ۇسىندى.

سوڭعى جىلدارى 100 نەشە ەلدەن 2000نان استام مامان، ٴتىلشى، ديپلومات، ٴدىن سالاسىنداعى قايراتكەر ساياقتىلار شينجياڭدا ەكسكۋرسيادا، ساپاردا بولىپ، شينجياڭنىڭ قوعامى تىنىش، ەكونوميكاسى دامىعان، حالقى باقىتتى ٴشىنايى جاعدايىن ٴوز كوزدەرىمەن كوردى. كوپتەگەن سانالى ازاماتتار شينجياڭنىڭ جاراسىمدى دامۋى بەينەلەگەن جۇڭگونىڭ ادامدىق ۇقىقتى باسقارۋ جاعىنداعى تابىستارىن تۇراقتاندىردى، جۇڭگونىڭ دۇنيە ٴجۇزى ادامدىق ۇقىق ىستەرىنە قوسقان كۇشىن تۇراقتاندىردى.

سيريانىڭ ساياسي ماسەلە بويىنشا مامانى حاسان ٴيۇسۇپ شينجياڭعا ساپارلاي كەلىپ، شينجياڭ ەكونوميكاسىنىڭ ۇزدىكسىز دامىعانىن، ٴار ۇلت حالقىنىڭ تەرەزەسى تەڭ تۇرعىدا بىرگە جاساپ، تىنىش ٴومىر، شات - شادىمان تىرشىلىك كەشىرىپ جاتقانىن، قوعامنىڭ تىنىش ەكەنىن تىكە سەزىندى. ول: "بۇل تابىستارعا جۇڭگو ۇكىمەتى مەن حالقى بىرگە قۇلشىنۋدىڭ ارقاسىندا قول جەتكىزگەندىگى داۋسىز، ونى ٴارقانداي ادامنىڭ تەرىسكە شىعارۋىنا جول بەرىلمەۋى كەرەك"، - دەدى. ٴيۇسۇپ بىلاي دەدى: شينجياڭ حالقىنىڭ تۇرمىس دەڭگەيى ۇزدىكسىز جوعارىلاپ، قوعامدىق قاماتاماسىز ەتۋ ۇزدىكسىز كەمەلدەنۋدە، بۇل شينجياڭنىڭ دامۋىنىڭ، العا باسۋىنىڭ ەڭ جاقسى دالەلى، جۇڭگو ۇكىمەتى شينجياڭداعى ٴار ۇلتتىڭ مادەنيەتىنە تەڭ دارەجەدە ٴمان بەرۋدە جانە قورعاۋدا، ازاماتتاردىڭ ٴدىني سەنىم ەركىندىگى ۇقىق - مۇددەسى دە قاماتاماسىز ەتىلدى.

فرانسيانىڭ ايگىلى جازۋشىسى، «ۇيعۇرلار جونىندەگى جالعان اقپاراتتىڭ دوعارىلۋى» كىتابىنىڭ اۆتورى ۆيۆاس شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ باقىتتى تۇرمىس كەشىرىپ جاتقاندىعىن ايتتى. ول: "جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ جانە جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ باسشىلىعىندا، شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ ٴتىپتى دە باقىتتى، تاماشا بولاشاقتى قارسى الاتىندىعى داۋسىز"، - دەدى.

ادامدىق ۇقىقتى قاماتاماسىز ەتۋدە ەڭ جاقسىسى دەگەن بولمايدى، تەك ٴتىپتى دە جاقسارا بەرۋى كەرەك. جۇڭگو حالقىنىڭ جۇڭگوشا ۇلتتى ۇلى گۇلدەنۋى سىندى جۇڭگو ارمانىن جۇزەگە اسىرۋ بارىسىنىڭ ٴوزى ماندىك جاعىنان قوعامدىق ادىلدىكتى، تۇراقتىلىقتى جۇزەگە اسىرۋ جانە ادامدىق ۇقىق ىستەرىنىڭ دامۋىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتۋ ٴۇردىسى ەسەپتەلەدى. بولاشاقتا جۇڭگو ٴوز مەملەكەت جاعدايىنا ۇيلەسەتىن ادامدىق ۇقىق ىستەرىن دامىتۋ جولىمەن بۇلجىماستان ٴجۇرىپ، الەمدىك ادامدىق ۇقىقتى باسقارۋعا بەلسەنە قاتىناسىپ، حالىقارالىق ادامدىق ۇقىق ىستەرىنىڭ اقاۋسىز دامۋىن ىلگەرىلەتۋگە تالىقپاي قۇلشىنادى.

(«حالىق گازەتىنىڭ» 5 - ايدىڭ 22 - كۇنگى سانىندا باسىلعان)

شينجياڭنىڭ ەڭ تابىستى ادامدىق ۇقىق حيكاياسى

☐ حي يين

جاقىندا 12 - رەتكى "جۇڭگو ساياحات كۇنىندە" شينجياڭنىڭ جەر - جەرىندە فورماسى ٴار الۋان، باي مازمۇندى نەگىزگى تاقىرىپتىق قيمىلدار وتكىزىلىپ، "شينجياڭ جاقسى جەر" ايگىلى ماركاسىن كۇش قوسا شارىقتاتتى. شينجياڭنىڭ ساياحات كاسىبى قۋاتتى ومىرشەڭدىك كۇشتى ايگىلەپ، ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋداعى جەتەكتەۋ رولى ۇزدىكسىز كورنەكتىلەنىپ، شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىنىڭ العا باسۋىن ٴبىر قىرىنان ايگىلەدى.

بارلىق ادام ادامدىق ۇقىقتان تولىق يگىلىكتەنۋ — ادامزات قوعامىنىڭ ۇلى ارمانى. ٴارى شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىن قامتىعان تۇتاس جۇڭگو حالقىنىڭ ۇزاق ۋاقىت تالپىنعان، تالىقپاي كۇرەس جۇرگىزگەن ورتاق نىساناسى. جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان 70 نەشە جىلدان بەرى، شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرى قارىشتاپ دامىپ، تاريحي تابىستارعا قول جەتكىزدى. اسىرەسە، پارتيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى مەن جۇڭگو ۇكىمەتى شينجياڭدى جوڭگە سالۋ جالپى جوباسىن ۇزدىكسىز بايىتىپ جانە دامىتىپ، شينجياڭدى زاڭمەن جوڭگە سالۋعا، شينجياڭدى ىنتىماقتاسا ورنىقتىرۋعا، شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋگە، حالىقتى بايىتىپ شينجياڭدى گۇلدەندىرۋگە، شينجياڭدى بايانىدى كوركەيتۋگە تاباندى بولىپ، حالىق تۇرمىسىن قاماتاماسىز ەتۋدى جانە جاقسارتۋدى ٴتۇپىن ەتۋگە تاباندى بولىپ، ٴتۇرلى ىستەردى بار كۇشپەن دامىتىپ، رەفورمانىڭ، دامۋدىڭ جەتىستىكتەرىنەن بىرگە يگىلىكتەنىپ، ٴار ۇلت حالقىنىڭ تەڭ تۇرعىدا ات سالىسۋ، تەڭ تۇرعىدا دامۋ ۇقىق - مۇددەسىن شىن مانىندە قاماتاماسىز ەتتى، شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرى ۇزدىكسىز تىڭ داموعا يە بولدى.

شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقى ورنىقتىلىقتان، حاۋىپسىزدىكتەن، دامۋدان جانە العا باسۋدان تەڭ تۇرعىدا يگىلىكتەندى، بۇرىن بولماعان ناعىز باقىتتى تۇرمىستان يگىلىكتەنۋدە، مىنە بۇل شينجياڭنىڭ ەڭ تابىستى ادامدىق ۇقىق حيكاياسى. شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونى قۇرىلعان 60 نەشە جىلدان بەرى، شينجياڭنىڭ وڭىرلىك ەكونوميكاسىنىڭ جالپى مولشەرى 160 ەسە، جان باسىندىق ورتاشا وڭىرلىك ٴوندىرىس جالپى ٴونىم قۇنى 30 ەسە ارتىپ، ۇيعۇر ۇلتىنىڭ جان سانى جالپى مولشەرى 2 ميلليون 200 مىڭنان شامامەن 12 ميلليونعا ارتىپ، ادامداردىڭ مەجەلى ورتاشا عۇمىرى 30 جاستان 7. 74 جاسقا جوعارىلادى. شينجياڭ وڭىرىندە ورتا ەسەپپەن 530 مۇسىلمانعا ٴبىر مەشىت تۇرا كەلەدى، بۇل سالىستىرما باتىستاعى كوپتەگەن ەلدەردەن جانە ٴيسلام ەلدەرىنىڭ ەڭ جوعارى. 2018 - جىلى 12 - ايدان بەرى 100 نەشە مەملەكەت پەن رايوننان كەلگەن 2000 نەشە ٴار سالا قايراتكەرى شينجياڭدا ەكسكۋرسيادا، ساپاردا بولىپ، شينجياڭنىڭ قوعامى تىنىش، ەكونوميكاسى گۇلدەنگەن، ۇلتتارى جاراسىمدى بولعان داموۋ تابىستارىنا كۋا بولدى. شينجياڭعا تالاي رەت ساپارلاي كەلگەن ٴارى شينجياڭ جونىندەگى كوپتەگەن ارناۋلى شىعارمانى تاماداعان فرانسيانىڭ جۇڭگو ماسەلەسى مامانى سونيا برەسلەي: "جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ ۇلت ساياساتى مەن شينجياڭدى جوڭگە سالۋ جالپى جوباسى بولعاندىقتان، شينجياڭ سىندى وسىناۋ كەڭ - بايتاق، كوپ ۇلتتى ٴوڭىر وراسان زور ەكونوميكالىق دامۋدى جۇزەگە اسىرىپ، جەرگىلىكتى ورىنداعى حالىقتىڭ تۇرمىس شارت - جاعدايى ۇزدىكسىز جاقسارىپ، باقىت سەزىمى ۇزدىكسىز كۇشەيدى"، - دەپ اتاپ كورسەتتى.

داموۋ ۇقىعى تارتىپ الۋعا بولمايتىن نەگىزگى ادامدىق ۇقىق. جاراتىلىستىق جانە تاريحي سەبەپتەرگە بايلانىستى، شينجياڭ كەزىندە جۇڭگونىڭ كەدەيلىكتەن قامال الۋداعى نەگىزگى شايقاس مايداندارىنىڭ جانە ٴتۇيىندى وڭىرلەرىنىڭ ٴبىرى بولاتىن. توتەنشە ماشاقاتتى قۇلشىنىستار ارقىلى شينجياڭ 2020 - جىلدىڭ سوڭىندا ٴساتتى تۇردە اۋىر كەدەيلىك قامالىن الىپ، كەدەيلىكتەن دالمە - ٴدال ارىلتۋدان قامال الۋ شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە جەتىپ، قازىرگى ولشەمدەگى اۋىل - قىستاقتاعى 3 ميلليون 64 مىڭ 900 كەدەي حالىق تۇگەل كەدەيلىكتەن ارىلىپ، 3666 كەدەي قىستاق تۇگەل كەدەيلىك تىزىمىنەن شىعارىلىپ، 35 كەدەي اۋداننىڭ كەدەيلىك قالپاعى تۇگەل الىنىپ، مۇلدەم كەدەيلىك ماسەلەسى تاريحي سيپاتتى شەشىم تاپتى. تيانشان الابىندا شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقى كەدەيلىكتەن ارىلىپ، ەڭبەكشىلدىگىمەن بايىپ، تابىس سەزىمى، باقىت سەزىمى، حاۋىپسىزدىك سەزىمى ۇزدىكسىز كۇشەيدى، بۇل ەڭ تاماشا ادامدىق ۇقىق امالياتى. كوپتەگەن ەلدەردىڭ قايراتكەرلەرى شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىقتى قاماتاماسىز ەتۋ تابىستارىنا بەلسەندى باعا بەرىپ، جۇڭگونىڭ حالىقتى وزەك ەتكەن دامۋ يدەياسىنا تاباندى بولىپ، ادامدىق ۇقىقتى داموتۋ، جەبەۋ ارقىلى ادامدىق ۇقىقتىڭ وراسان زور تابىستارىنا قول جەتكىزگەندىگىن ٴارى حالىقارالىق ادامدىق ۇقىق ىستەرىنە ۇلەس قوسقاندىعىن القادى.

قوعامنىڭ تىنىشتىعى — ادامدىق ۇقىقتى جۇزەگە اسىرۋدىڭ ماڭىزدى كەپىلى. شينجياڭ ٴوڭىرى كەزىندە ۇلتتىق بولشەكتەۋشى كۇشتەردىڭ، ٴدىني ۇشقارى كۇشتەردىڭ، زورلىقشى كۇش لاڭكەستىك كۇشتەردىڭ قاباتتاساقان ىقپالىنا ۇشىراپ، لاڭكەستىك شابۋىلداۋ وقيعالارى ٴجيى تۇلەپ، ٴار ۇلت حالقىنىڭ ومىرىنە، مال - مۇلىك حاۋىپسىزدىگىنە اۋىر زالال جەتكىزىپ، شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ تىرشىلىك ۇقىعى، سالاماتتىق ۇقىعى، دامۋ ۇقىعى سياقتى نەگىزگى ادامدىق ۇقىقتارىنا اۋىر قاتەر ٴتوندىردى. لاڭكەستىك جاۋىزدىققا قاراتا جۇڭگو لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقارىلىقتى الاستاۋ كۇرەسىن زاڭ بويىنشا ورىستەتىپ، قالىڭ حالىق بۇقاراسىنىڭ نەگىزگى ادامدىق ۇقىعىن ەڭ جوعارى شەكتە قاماتاماسىز ەتتى. 2016 - جىلدىڭ سوڭىنان بەرى شينجياڭدا ٴۇزدىكسىز 5 جىلدان استام ۋاقىت زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك دەلولارى (وقيعا) تۋلمادى، ۇشقارىلىقتىڭ سىناپاي كىرۋى ٴونىمدى تەجەلدى، ٴار ۇلت حالقىنىڭ تىرشىلىك ۇقىعى تولىق قاماتاماسىز ەتىلدى. شينجياڭدا ەكسكۋرسيادا، ساپاردا بولعان ٴارى ٴادىل، وبيەكتيۆ پوزيتسيا ۇستانعان حالىقارالىق قايراتكەرلەردىڭ بارلىعى "جۇڭگونىڭ شينجياڭنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقارىلىقتى الاستاۋ تاجىريبەلەرى حالىقارالىق قوعامنىڭ ۇيرەنۋىنە، ۇلگى الۋىنا تاتيدى" دەپ تەگىس مويىندادى.

امەريكاداعى، باتىستاعى ٴبىرشاما ساياسي الياقتار شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىندە قول جەتكىزگەن وراسان زور تابىستارىن ەلەپ - ەسكەرمەستەن، شينجياڭعا ساياتىن وسەك - اياڭداردى جاساپ جانە تاراتىپ، جۇڭگونىڭ شينجياڭدى جوڭگە سالۋ ساياساتىنا كۇيە جاعىپ، شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق جاعدايىن بۇرمالاپ، سىڭار جاقتى جازانى ورىنسىز قولداندى. اق پەن قارانى شاتاستىراتىن مۇنداي قاتە ارەكەت ادامدىق ۇقىق ماسەلەسىن ساياسيلاندىرعاندىق، قۇرالعا اينالدىرعاندىق، دۇنيە ٴجۇزىنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىن ەلەمەگەندىك جانە وعان قول سۇققاندىق. كوپتەگەن ەلدەردىڭ وقىمىستىلارى، اقپارات قۇرالدارى، ت.ب جابال ماقالا جارىيالاپ، شينجياڭنىڭ ٴشىنايى حيكاياسىن باياندادى، "امەريكاداعى، باتىستاعى ٴبىرشاما ساياسي الياقتار شينجياڭعا ساياتىن وسەك - اياڭدى جاسادى، ولاردىڭ ٴتۇبىرلى ماقساتى — جۇڭگونى قىسپاققا الۋ، تەجەۋ، شينجياڭنىڭ ۇلتتار ىنتىماعى مەن ورنىقتىلىعىن، دامۋىن ٴبۇلدىرۋ" دەپ اتاپ كورسەتتى. بىلتىر اشىلعان 3 - كەزەكتى بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ادامدىق ۇقىق القالار كەڭەسىنىڭ جانە 76 - كەزەكتى بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى جينالىسى 3 - كوميتەتىنىڭ ماجىلىسىندە 100 گە تارتا مەملەكەتتىڭ ۋاكىلدەرى بىرگە سوزگە شىعۋ، جەكە سوزگە شىعۋ، حات جولداۋ سياقتى تاسىلدەر ارقىلى جۇڭگونىڭ شينجياڭعا ساياتىن ماسەلەلەردەگى ورىندى تۇرعىسىن قولدادى. وسى ادىلەتتى ۇندەر ادىلدىك جۇرت جۇرەگىندە ەكەندىگىن تولىق ۇعىندىردى.

بۇگىنگى شينجياڭ تاريحتاعى ەڭ تاماشا دامۋ مەزگىلىندە تۇر، شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرى ۇزدىكسىز تىڭ تابىستارعا قول جەتكىزۋدە. بولاشاقتا كوز تاستار بولساق، جاپپاي سوتسياليستىك وسىزامانداندىرعان مەملەكەت قۇرۋدىڭ جاڭا جورىعىندا شينجياڭداعى 25 ميلليوننان استام ٴار ۇلت حالقى قامتىعان جۇڭگو حالقىنىڭ ىنتىماقتاسا ەكپىندەي ىلگەرىلەۋ بارىسىندا مۇنان دا كوركەم بولاشاقتى قارسى الىپ، جۇڭگونىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىنىڭ جاڭا تاراۋىن بىرگە جازىپ، دۇنيە ٴجۇزىنىڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىنىڭ اقاۋسىز دامۋىن بىرگە جەبەيتىندىگى داۋسىز.

(«حالىق گازەتىنىڭ» 5 - ايدىڭ 22 - كۇنگى سانىندا باسىلعان)